

programa veliku popularnost imala su trojica svetih kraljeva Ugarske – sv. Stjepan, sv. Emerik i sv. Ladislav, izrazito popularni za vrijeme vladavine Anžuvina, dok im je Žigmund Luksemburški dodao i svog osobnog patrona sveca, sv. Sigismunda. Autor obrađuje i gotičke elemente na oltarima i liturgijskim predmetima.

Djelo završava s epilogom (138-139) u kojem autor još jednom želi naglasiti da je gotička umjetnost bila prisutna na cijelom teritoriju kojeg su u srednjem vijeku nastanjivali Vlasi. Ističe religijske, političke, društvene i ekonomske faktore koji su pridonijeli difuziji gotičke umjetnosti u istočnom dijelu Europe i koji su utjecali na različitu zastupljenost umjetničkih izvedbi, stilističkih utjecaja te preuzimanje različitih umjetničkih oblika, zbog prisutnosti katolicizma i utjecaja ugarskih kraljeva u Transilvaniji, kao i zbog postojanja područja zajednica Sasa i Sikulaca. To nije bio slučaj u Vlaškoj, u kojoj je većinski zastupljena bizantska umjetnost, dok je u Moldaviji bizantska umjetnost obogaćena gotičkim stilističkim utjecajem. Za Transilvaniju je još potrebno istaknuti da je zbog rubnog položaja u njoj došlo do pojave utvrđenih crkava. Zbog navedenih razloga, ondje crkve imaju glatke zidove bez prozora, što ih je učinilo pogodnim za razvoj murala, koji su bili rijetki u zapadnoj Europi.

Monografija *Gothic Art in Romania* mladog rumunjskog povjesničara umjetnosti svakako je dobra polazišna točka za upoznavanje s gotičkom umjetnošću u Transilvaniji. Djelo je sintetske prirode, napisano engleskim jezikom, a problematici autor pristupa komparativno i interdisciplinarno donoseći zanimljive zaključke o razvoju i difuziji gotičke umjetnosti na tlu današnje Rumunjske. Time je autor pokazao da je ovladao metodološkim principima za nastanak cjelovita djela. Bogate ilustracije pridonose kvaliteti monografije. Budući da obrađuje područje Transilvanije, korisna je i za hrvatske povjesničare umjetnosti, kako i sam autor naglašava, zbog sličnosti gotičkog slikarstva na području Dalmacije. Na kraju, potrebno je autoru čestitati i na uspješno objavljenoj prvoj monografiji na svjetskom jeziku, što zasigurno nije posljednji značajni doprinos koji možemo očekivati od tog mladog autora u budućnosti.

Suzana Miljan

Zrinko Mičetić, *Praputnjak i Vinodolski zakon*, Kulturno društvena udruga "Praputnjak", Praputnjak 2009., 307 str.

Zanimljiva knjiga Zrinka Mičetića *Praputnjak i Vinodolski zakon* rezultat je dugogodišnjeg truda autora s ciljem da napiše djelo kojim nastoji zapisati i sačuvati određene aspekte povijesti svoga mjesta, u ovom slučaju Praputnjaka, smještenog u blizini Bakra, i dovesti ga u korelaciju s velikim spomenikom hrvatske povijesti, Vinodolskim zakonom. Takva motivacija vidljiva je već iz *Predgovora* (7-8), u kojem autor ističe da je, zbog potrebe proučavanja prošlosti svoga mjesta, posegnuo za dokumentima susjednih ili širih prostora, u ovom slučaju Vinodolskog zakona iz 1288. godine, upravo zbog nedostatka izvora.

U poglavlju *Uvod* (9-14) predstavljen je cilj istraživanja Vinodolskog zakona, a to je donijeti potpuniju i ispravniju verziju. Naime, autor uočava čitav niz manje jasnih ili potpuno nejasnih dijelova Vinodolskoga zakona, za koje smatra da su nastali pod raznim utjecajima, kao što su konfuzno stanje tijekom pisanja samog Zakona, mnoštvo sudionika prilikom zapisivanja kao i mnogobrojnim kasnijim prepisivanjima koja su mogla biti uzrok nedorečenim dijelovima teksta.

Sljedeće poglavlje, *Tekstovi Vinodolskog zakona na čakavskom i štokavskom narječju* (15-64), donosi čakavski te usporedno, radi pristupačnosti čitateljima, štokavski tekst Zakona s istaknutim autorovim ispravcima. Drugi dio poglavlja sadrži tekst Zakona samo na štokavskom narječju, priređen puno slobodnije i bez istaknutih odstupanja u odnosu na sačuvani tekst na čakavskom narječju.

U poglavlju *Kroz Vinodolski zakon* (65-129) autor je napravio selekciju dijelova teksta i tema koje su bile posebno zanimljive ili pak nedovoljno jasne te ih popratio svojim tumačenjima i napomenama. Poglavlje je organizirano tako što je podijeljeno u mnoštvo podnaslova u kojima su obrađeni pojedini aspekti Vinodolskog zakona, kao što su: Odnosi s biskupom i nastup kneza, Svjedočenje, Žene, Nasljeđivanje itd., a navedeni su i članci na koje se odnosi tumačenje.

Kmetovi, pastiri i orači Vinodolskog zakona (131-155) poglavlje je u kojem je pozornost posvećena ruralnim društvenim skupinama kmetova, pastira i orača, njihovom društvenom položaju i uzajamnom međudnosu, kao i odnosu s osobom kneza. Posebno se ističe autorova premisa, suprotna uvriježenom mišljenju, o dobrom materijalnom stanju i društvenom položaju vinodolskih kmetova, čime prikazuje jedan drugačiji pogled na život kmetova.

U idućem poglavlju, *Narejenja i zapisivanje Vinodolskog zakona* (157-175), autor zastupa tezu o supostojanju paralelnih dokumenata uz Vinodolski zakon, kao i da su ti paralelni akti poslužili kao predložak samom Zakonu. Posegnuvši za Hreljinskim urbarom iz 1700. godine, autor nastoji odgonetnuti na koji su način bila riješena pojedina pravna pitanja ostavljena nedorečena u Vinodolskom zakonu, točnije problematika prometa nekretnina. Nadalje ističe da su akti koji prethode i paralelni su Zakonu, tzv. *Narejenja*, ugovori kneza s gradovima u Vinodolu, podložni izmjenama i dopunama, poslužili kao glavni izvor odredbi koje su ušle u Vinodolski zakon.

Poglavlje naslovljeno *Napomene uz tekst Vinodolskog zakona na štokavskom narječju* (177-238) donosi tumačenja u svezi nepravilnih i nejasnih dijelova sačuvanog teksta Vinodolskog zakona kao i postupanja prilikom pripremanja pojedinih dijelova usporednog teksta na štokavskom. Obrazloženja se ponajprije odnose na autorov rad, a ne na pogreške koje su ranije uočene od strane drugih.

Priča o ishodištu ili Zaboravljena dolina prapovijesnog svijeta (239-293) sadrži raznorodne teme kroz koje autor predstavlja Praputnjak, ali i širi vinodolski prostor. Susrećemo se s poviješću spomenutog područja, s posebnim naglaskom na arheološke ostatke, bogatstvom sadržanim u raznim gradinama i materijalnim predmetima pa sve do prirodnih i gospodarskih potencijala vinodolskog kraja.

U *Zaključku* (295-296) autor sažima svoja razmišljanja o odnosima društvenih skupina, koji su tijekom povijesti prešli u odnos između naselja Bakar i Praputnjak, izražavajući nadu u daljnja istraživanja koja će dovesti do novih znanstvenih spoznaja.

Konačno na kraju knjige nalaze se *Bilješke* (297-301), *Sažetak* (303-304), *Summary* (305-306) i *Bilješka o autoru* (307).

Djelo Zrinka Mičetića hvalevrijedan je uradak koji pokazuje da istraživanje povijesti ne mora biti posve prepušteno rukama povjesničara, nego da zanimljivi prilozi i poticaji, a to se posebno odnosi na manje sredine, mogu doći i izvan profesionalnih historiografskih krugova, posebice u slučaju kada se teme od opće kulturne važnosti poput Vinodolskog zakona promatraju u njihovom lokalnom kontekstu.

Ivan Šutić